FundacióJaumeBofill

PUNT A LA i

novembre núm. 41 1996

EL BALANÇ DE LA POLÍTICA D'HABITATGE A CATALUNYA

«Els resultats aconseguits pel Pla de l'Habitatge 1992-95 van superar àmpliament els objectius quantitatius plantejats al seu inici. Malgrat tot, els resultats no van permetre superar gran part dels problemes d'habitatge presents a l'inici dels noranta».

L'AUTOR

EARHA. Equip d'Assessorament per a la Rehabilitació d'Habitatges

El seguiment de les transformacions demogràfiques que Catalunya viu des de la dècada dels seixanta i que provoquen un model de creixement urbà intensiu —especialment a Barcelona i la seva àrea d'influència més directa— contrasta amb el model de creixement que domina a partir de la dècada dels vuitanta de clar perfil extensiu. Les diferències entre aquests dos models es poden apreciar en la diversa incidència que tenen cadascun d'ells en el sector de la construcció. Així, mentre en la dècada dels setanta la mitjana d'habitatges es va situar a l'entorn dels 65.000 habitatges/any, a partir de la dècada dels vuitanta aquesta va caure a poc més de 33.000 habitatges/any. Aquesta davallada ve acompanyada complementàriament per una forta descentralització i una pèrdua de pes específic de Barcelona i la seva àrea, amb una mitjana de 7.500 habitatges/any. La manca de sòl disponible, el canvi de preferències del consumidor pel que fa a l'habitatge i l'activació econòmica d'àrees urbanes no barcelonines, són tres dels principals factors que expliquen aquesta dinàmica. Una de les principals conseqüències d'aquest model extensiu d'ocupació del territori la trobem en l'increment dels preus dels habitatges, com a resultat de l'augment del cost del sòl. Això va provocar un clar desajustament entre els preus del parc d'habitatges disponibles en el mercat i la capacitat econòmica d'aquells que necessiten un habitatge. Aquesta situació va portar a la creació d'un objectiu central en la política d'habitatge com és el d'afavorir l'accés a l'habitatge d'aquelles persones que no ho poden fer en les condicions de mercat. Aquest objectiu es va assolir a través dels següents punts que en la seva globalitat van caracteritzar el Pla de l'Habitatge a Catalunya 1992-1995: a) protecció oficial en règim especial i general, b) el preu taxat de l'habitatge, c) els ajuts a la rehabilitació, d) la protecció oficial a partir de la rehabilitació i e) la protecció del sòl. Els resultats aconseguits pel Pla de l'Habitatge 1992-95 van superar àmpliament els objectius quantitatius plantejats al seu inici. Malgrat tot, els resultats no van permetre superar gran part dels problemes d'habitatges presents a l'inici dels noranta. El manteniment d'aquests dèficits s'ha d'atribuir a la suma de diverses variables com són: unes clares insuficiències de les actuacions previstes pel mateix Pla per a fer front a les necessitats d'habitatges i programes de sòl (calculades un 34% per

sota de les necessitats reals), el fracàs de la política de l'habitatge de lloguer i en la crisi del sector de la construcció heretada dels vuitanta. En línies generals, i no solament pensant en el Pla de l'Habitatge 1992-95, el balanç de la política d'habitatge és indicatiu de la complexitat d'un sector que es caracteritza per l'allunyament existent entre l'oferta i la demanda. Dels resultats obtinguts es pot despendre que els ajuts han tingut més intensitat, quan la conjuntura econòmica entrava en recessió i calia potenciar la reactivació econòmica. Contràriament, els moments de recuperació econòmica s'han caracteritzat per una disminució d'habitatges protegits, deixant la cobertura de les necessitats a l'estricte joc de mercat. Això ha comportat que amb l'única excepció del Pla 1992-95, la diferència només a Catalunya entre les necessitats estimades en els diversos Plans de l'Habitatge i els habitatges de protecció oficial realment construïts, ha girat a l'entorn dels 100.000. Per altra banda els ajuts s'han centrat en obra nova i amb preus de venda màxims molt per sota del preu de mercat dels habitatges de les grans ciutats. Això ha tingut conseqüències en un creixent desequilibri territorial i un elevat consum de sòl. Malgrat la millora provocada en els darrers cinc anys, continua existint un important dèficit d'oferta d'habitatges de preus accessibles. Per altra banda continua pendent una política més exitosa en els resultats de la rehabilitació del parc d'habitatges, foment d'habitatges de lloguer i dinamització d'habitatges desocupats. En l'apartat final els autors apunten un seguit de mesures a prendre en futurs plans per corregir les mancances analitzades. Aquestes mesures es poden concretar en tres objectius: a) que els règims de protecció i promoció pública de l'habitatge no desprotegeixin com fan ara els sectors per sota de 3,5 vegades el salari mínim interprofessional, b) que s'estableixi una política real d'habitatge a les grans ciutats, i c) que s'ampliï l'oferta i la reducció de preus d'habitatges a Catalunya.

ÍNDEX

1. Anàlisi de la situació de l'habitatge
   1.1 Antecedents
   1.2 Mercat de sòl i mercat de l'habitatge
   1.3 La política d'habitatge dels anys vuitanta
   1.4 Orientacions de la política d'habitatge a principis dels anys noranta

2. El Pla de l'Habitatge 1992-1995
   2.1 Els habitatges protegits
   2.2 La formalització del Pla
   2.3 El Pla a Catalunya
   2.4 Balanç del Pla

3. La Nova Política d'Habitatge
   3.1 El Pla 1996-1999
   3.2 El final d'una etapa
   3.3 El programa d'habitatge del nou Govern
   3.4 Conclusions

Annex: Condicions d'accés a l'habitatge en el Pla 1996-1999

ALTRES TREBALLS AFINS

L'HABITATGE A CATALUNYA, Equip d'Assessorament per a la Rehabilitació d'Habitatges. EARHA. Fundació Jaume Bofill, Col·lecció *Polítiques*, núm. 4. Barcelona 1993

UN NOU MARC PER A LA POLÍTICA D'HABITATGE A CATALUNYA (1982-1992), Carme Trilla. Fundació Jaume Bofill, Col·lecció *Polítiques*, núm. 6. Barcelona 1993

UNA DEMANDA SOCIAL DELS JOVES: ELS HABITATGES PROTEGITS, Equip d'Assessorament per a la Rehabilitació d'Habitatges. EARHA. Fundació Jaume Bofill, Col·lecció *Polítiques*, núm. 8. Barcelona 1994

«Punt a la i» és un full de periodicitat mensual que informa sobre recerques ja acabades que han estat promogudes per la Fundació. Si el requadre inicial és en blanc vol dir que la recerca no ha estat publicada i que, per tant, només es pot consultar a l'arxiu de la Fundació (de dilluns a divendres, de 8.30 a 13 i de 14 a 17.30 hores).

PROVENÇA, 324 PRIMER - TELÈFON (93) 458 87 00 - 08037 BARCELONA

F&P Institut Gràfic, S.A. - Dip. Legal B-8654/93

FundacióJaumeBofill

PUNT A LA i

desembre núm. 42 1996

BARCELONA EN LLUITA. (EL MOVIMENT URBÀ 1965-1996)

Beca d'investigació de la Fundació Jaume Bofill. 1995

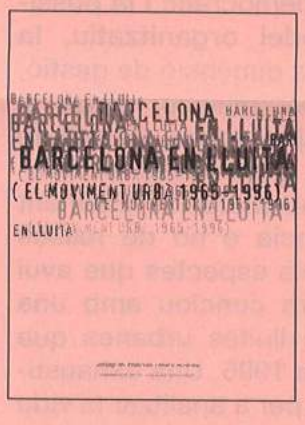

"L'afecció dels catalans a associar-se va estendre l'associacionisme fins i tot a barris que n'eren poc propicis, en un imparable estil de taca d'oli. El contagi va ser generalitzat i va començar una història: la del moviment urbà de Barcelona, que avui encara és viva.... Si les misèries eren moltes, les ganes de lluitar i trobar solucions als problemes procuraven vèncer-les. La imaginació va ser igualment una aliada constant del moviment veïnal".

ELS AUTORS

JOSEP M. HUERTAS I MARC ANDREU (FAVB)

Josep M. Huertas i Marc Andreu presenten una crònica de la Barcelona dels últims trenta anys a través de l'experiència del moviment urbà. L'inici del treball se centra en la Barcelona de finals dels 60, període en el qual la ciutat es trobava immersa en la més ferotge de les dinàmiques *desarrollistes*. Milers d'habitatges i barris sencers varen crear-se durant aquests anys sense més limitació que la llei de fer pisos. La Barcelona d'aquells anys creixia com una triple corona. Enmig quedava una Ciutat Vella (densificada i atrotinada) acompanyada d'un Eixample que perdia gas i lluentor, víctima de l'activitat especuladora i d'un alcalde ambiciós (Josep M. de Porcioles) disposat a desafectar terrenys que es preveien per a equipaments d'ús col·lectiu i permetre nous habitatges aferrats a la consecució de més grans plusvàlues. La segona corona la conformaven els barris tradicionals, bona part dels quals havien conservat fins no fa pas gaires anys la seva pròpia identitat. En molts casos els habitatges compartien protagonisme amb les fàbriques. Això va ser així, com a mínim, fins a la crisi dels anys 60. Progressivament les fàbriques cediren pas a noves construccions, que s'adeien més amb els criteris de revalorització del preu del sòl. Finalment la tercera corona la protagonitzava la perifèria que creixia entre turons i terrenys fins aleshores ocupats per la pagesia. Aquesta tercera corona era el resultat de la pressió directa o indirecta d'una immigració desesperada que cercava un sostre sota el qual viure. El cert és que aquestes tres corones van desvelar l'existència d'una insatisfacció creixent provocada pel deteriorament de la vida a la ciutat. Aquesta insatisfacció va ser el ferment necessari perqué arrelés el moviment urbà. La gènesi històrica d'aquest moviment ciutadà cal buscar-la en les darreries dels anys 60, mentre que la dècada de la seva esplendor es troba al llarg dels 70. L'etapa d'esplendor va deixar pas a una altra de desorientació (la dels 80) i a una altra des de la qual s'albira una certa recuperació (anys 90). Situant-nos en la gènesi d'aquest moviment observem que es varen seguir dues vies diferents. La primera fou la Llei d'Associacions (1964) que va permetre agrupar el modern moviment urbà dintre l'estret marge de la legalitat franquista; i la segona és l'opció que varen fer altres ciutadans, de lluitar contra la degradació de la vida als barris de Barcelona a través de la clandestinitat. Aquesta darrera via és l'origen de les

primeres comissions de barri, experiències organitzatives copiades dels Grups d'Acció Municipal francesos i dels 'comitari de quarteri' que funcionaven a Itàlia. Les comissions de barri van tenir una activa presència a la Barcelona dels primers anys de la dècada dels setanta, però en línies generals van anar guanyant les posicions legalistes i es van anar convertint progressivament en associacions de veïns. Les associacions de veïns es van estrenar amb problemes concrets que afectaven els seus barris (El Pla de la Ribera va donar lloc a l'Associació de Veïns del Taulat o el desgavell de la Plaça Lesseps va donar peu a la de Gràcia, per citar només dos exemples). De la mateixa manera que les associacions de carrers, anomenades despectivament com a *bombillaries*, estaven agrupades des de 1972 en una Federació d'Associació de Veïns de Barcelona (FAVB), les associacions de barri es van agrupar en la Coordinadora de Barris. Aquesta doble realitat organitzativa -*bombillaires* i barris- es va mantenir fins al 1974. És aquest any quan la majoria d'aquestes d'associacions van entrar a la FAVB, determinant des d'aleshores el camí organitzatiu del moviment urbà a Barcelona.

L'estudi constata el baix nivell participatiu que es produïa en les associacions -no és aquest un mal recent de les organitzacions democràtiques- i com malgrat això hi havia un entusiasme en l'activisme a favor de la millora dels barris i de la democràcia. La selecció que fan els autors de les variades formes de lluita desenvolupades per les associacions de veïns és especialment atractiva. L'estudi posa de manifest com es passa d'aquest entusiasme de l'etapa pre-democràtica a un període no exempt de dificultats a partir de les experiències dels primers ajuntaments democràtics i especialment de la sensació d'abandonament que aquestes associacions van tenir per part dels partits polítics majoritaris. Aquestes sensacions van coincidir en el temps amb una desorientació fruit de la nova situació després d'uns quants anys de normalitat democràtica als ajuntaments, amb un descens de la militància i amb l'aparició d'altres col·lectius als estrictament veïnals decidits a impulsar reivindicacions ciutadanes (ONG's). Tot això va acabar provocant, a mitjans dels vuitanta, una forta crisi en el moviment veïnal organitzat. En la part final l'estudi assaja una aproximació als camins de reconstrucció de la societat civil i popular, on la FAVB ocupa un lloc destacat i obre un debat sobre perspectives de futur del moviment veïnal organitzat de Barcelona. El funcionament democràtic i la possible obsolescència del model organitzatiu, la dimensió reivindicativa *versus* dimensió de gestió, els (des)avantatges de la coordinació veïnal, el diàleg i la cooperació amb l'Ajuntament, el perill de les subvencions, l'adaptació a les noves tecnologies com a instruments de comunicació i finalment l'etern debat sobre l'existència o no de relleus generacionals són alguns dels aspectes que avui centren aquest debat. L'obra conclou amb una magnífica recopilació de 75 lluites urbanes que il·lustren el període de 1966 a 1996. Una exhaustiva cronologia, indispensable per a analitzar la vida associativa veïnal a la ciutat de Barcelona durant el període estudiat i una llista de totes les associacions de veïns de Barcelona (actualitzada a 30 de juny de 1996) completen el treball de Huertas i Andreu.

ÍNDEX

PRÒLEG

INTRODUCCIÓ: LES TRES CORONES

I ANTECEDENTS DEL MOVIMENT URBÀ

II PRIMERS TEMPS REIVINDICATIUS

III 'VIOLA A LA CASSOLA'

IV LES ELECCIONS MUNICIPALS

V LA RECONSTRUCCIÓ DE LA SOCIETAT CIVIL I POPULAR

VI PERSPECTIVES DE FUTUR

VII 75 LLUITES

VIII CRONOLOGIA

IX LLISTA D'ASSOCIACIONS DE VEÏNS

«Punt a la i» és un full de periodicitat mensual que informa sobre recerques ja acabades que han estat promogudes per la Fundació. Si el requadre és en blanc vol dir que la recerca no ha estat publicada i que, per tant, només es pot consultar a l'arxiu de la Fundació (de dilluns a divendres, de 8.30 a 13 i de 14.30 a 17.30 hores).

PROVENÇA, 324 PRIMER - TELÈFON (93) 458 87 00 - 08037 BARCELONA

F&P Institut Gràfic, S.A. - Dip. Legal B-8654/93

FundacióJaumeBofill

PUNT A LA i

gener núm. 43 1997

TRANSPORT I CIUTAT. UNA REFLEXIÓ SOBRE LA BARCELONA CONTEMPORÀNIA

Tesi de Doctorat presentada al Departament de Geografia de la Facultat de Lletres de la Universitat Autònoma de Barcelona. Maig de 1996.

Barcelona s'ha caracteritzat, segurament d'una manera més marcada que altres ciutats, per unes polítiques urbanes de construcció de les xarxes de transport molt dilatades en el temps. En alguns casos entre el projecte original i la seva realització poden haver transcorregut més d'una cinquantena d'anys. Això ha provocat decalatges clars i possibles contradiccions entre allò programat i la demanda real existent en el moment de la seva concreció.

L'AUTORA

CARME MIRALLES I GUASCH. Ha obtingut el títol de Doctor en Geografia a la Universitat Autònoma de Barcelona

La forma concreta d'implantació del transport a la ciutat (a qualsevol ciutat) no ha estat un procés neutre, ni fortuït o casual, sinó que ha estat volgut i calculat. Les estratègies organitzades per agents privats o públics han promogut aquest procés per tal de fer de la ciutat el marc adequat als seus beneficis i interessos. La implantació dels transports a la ciutat és el resultat de tot un seguit de polítiques -diferents (i fins i tot contradictòries), dilatades en el temps-, expressió de valors i projectes concrets, que afecten directament el mode de vida dels mateixos ciutadans. És, doncs, des d'aquesta concepció que l'anàlisi del transport i de la ciutat no es pot concentrar en el producte final o resultant sinó en un procés interactiu d'un conjunt de factors, cap dels quals no pot ser considerat com a determinant.

Precisament l'autora d'aquesta tesi doctoral, Carme Miralles, ressegueix en el seu treball el conjunt de factors que al llarg del temps han incidit en la implantació del transport col·lectiu a la ciutat de Barcelona. Per tal d'aconseguir aquest objectiu l'autora de la investigació ha incorporat la divisió de la història de la ciutat més àmpliament acceptada i que es pot considerar com a clàssica, amb l'objectiu de cercar i analitzar, en cada un d'aquests períodes, el procés a través del qual s'ha organitzat i estructurat la mobilitat en la ciutat. Com encertadament apunta el treball, la tímida reforma d'algun carrer puntual de la ciutat del segle XVIII, seguida de la reforma de la xarxa viària general de la ciutat medieval -obertura de grans avingudes-, el disseny i la construcció dels eixamples, la implantació de les xarxes de ferrocarril (tramvia, metro, tren), la implantació de les autopistes urbanes i la difusió del cotxe privat, el redescobriment del vianant, els carrers dissenyats per a la circulació tranquil·la i compatible entre diferents mitjans de transport, tenen un fil conductor que els uneix i els fa partícips d'una mateixa lògica explicativa. Aquestes reformes, construccions o dissenys esdevenen necessaris per a adaptar, segons la relació de forces entre els agents públics i els privats, de forma consecutiva, un espai i un temps a la necessitat de moviment que imposa el sistema sòcio-econòmic imperant.

L'evolució del sistema capitalista, que ha anat modificant les relacions de producció i de reproducció i ha donat lloc a nous models de desenvolupament econòmic i territorial, ha implicat també

canvis substancials en la manera de desplaçar-se en les ciutats. Més concretament podem relacionar cada un dels tres grans models d'evolució del capitalisme (pre-fordista, fordista i post-fordista) amb unes característiques diferenciades de la mobilitat. Així, a la ciutat de Barcelona, l'etapa denominada com a pre-fordista (que pot arribar fins als anys 30 del segle XX) ha vingut caracteritzada per l'existència d'una mobilitat en distàncies que generalment es podien recórrer a peu. Les intervencions públiques o privades per a organitzar aquesta mobilitat van ser, en aquest model, mínimes i es limitaven en la seva major part a la reorganització de l'espai viari. Els transports privats són considerats en aquesta etapa exclusivament com a negocis privats. L'etapa fordista (fins als anys 70) es pot identificar amb una mobilitat que es generalitza a quasi tots els grups urbans i on la distància a recórrer depassa la possibilitat d'anar a peu. Els desplaçaments que es produeixen en aquesta etapa són molt pautats, amb franges horàries i recorreguts fixos. Les intervencions públiques a Barcelona van encaminades quasi exclusivament a la potenciació dels transports privats a través de la construcció d'obres viàries i amb un "oblit" persistent dels sistemes de transport públic existent. La darrera etapa, la post-fordista (darrers 20 anys) ve marcada per un gran augment de la mobilitat; una mobilitat caracteritzada pel fet que l'individu va guanyant cada vegada més protagonisme fins assolir una superposició a la imatge dels desplaçaments homogenis i col·lectius de grans masses que va caracteritzar l'etapa anterior. La mobilitat d'aquesta etapa pren la forma de "núvol", per la seva dispersió tant en l'espai com en el temps. Un "núvol", però, que exigeix immediatesa, agilitat i flexibilitat com a característiques per a sobreviure amb èxit a la mobilitat en una superfície urbana cada vegada més àmplia. Els poders públics de la ciutat de Barcelona han potenciat el transport privat per tota l'àrea metropolitana i han promogut el transport col·lectiu del centre de la ciutat, sense aconseguir, però, que aquest esdevingui alternativa real al transport privat.

En resum podem afirmar que Barcelona ha viscut tres grans ofertes de transport. Una primera se centra en el carrer, entès com a espai del vianant, una segona posa l'accent en el transport col·lectiu i finalment una tercera subratlla el transport privat impulsat a partir de les construccions dels espais viaris ràpids. Barcelona s'ha caracteritzat, segurament d'una manera més marcada que altres ciutats, per unes polítiques urbanes de construcció de les xarxes de transport molt dilatades en el temps. En alguns casos entre el projecte original i la seva realització poden haver transcorregut més d'una cinquantena d'anys. Això ha provocat decalatges clars i possibles contradiccions entre allò programat i la demanda real existent en el moment de la seva concreció.

ÍNDEX

PRESENTACIÓ

I OBJECTIUS GENERALS, HIPÒTESIS I METODOLOGIES

II EL TERRITORI URBÀ I ELS MITJANS DE TRANSPORT. EL MARC TEÒRIC

PRIMERA PART

III LA MOBILITAT QUOTIDIANA DELS CIUTADANS I LES CIUTADANES

IV ELS MITJANS DE TRANSPORT URBÀ: ELEMENTS QUE ORDENEN EL DESPLAÇAMENT DE LES PERSONES A LA CIUTAT

V LA TRANSFORMACIÓ DE LA CIUTAT OCCIDENTAL I LES POLÍTIQUES DE TRANSPORT

SEGONA PART

VI LA CIUTAT DE BARCELONA, LA CONCRECIÓ DE L'ANÀLISI

VII REFLEXIONS FINALS

ANNEX I

TAULES

ANNEX II

QUADRES I MAPES

ANNEX III

BIBLIOGRAFIA COMPLEMENTÀRIA

«Punt a la i» és un full de periodicitat mensual que informa sobre recerques ja acabades que han estat promogudes per la Fundació. Si el requadre és en blanc vol dir que la recerca no ha estat publicada i que, per tant, només es pot consultar a l'arxiu de la Fundació (de dilluns a divendres, de 8.30 a 13 i de 14.30 a 17.30 hores).

PROVENÇA, 324 PRIMER - TELÈFON (93) 458 87 00 - 08037 BARCELONA

F&P Institut Gràfic, S.A. - Dip. Legal B-8654/93

FundacióJaumeBofill

PUNT A LA i

febrer núm. 44 1997

TRACTAMENT PERIODÍSTIC DE DOS FETS TECNOLÒGICS: ELS PRIMERS SPUTNIK (1957) I L'ARRIBADA A LA LLUNA (1969) A LA PREMSA DIÀRIA DE BARCELONA

Tesi de Doctorat presentada a la Facultat de Ciències de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona. 1997

"La informació científica no és un simple complement que com a curiositat o entreteniment guanya espai als mitjans. És un element essencial per entendre els canvis que es produeixen o els que s'acosten. I és imprescindible perquè els ciutadans puguin fer pressió per tal que el desenvolupament de la ciència i la tecnologia es realitzi en benefici del conjunt de la societat."

L'AUTOR

XAVIER DURAN ESCRIBÀ. Ha obtingut el títol de Doctor a la Universitat Autònoma de Barcelona

El llançament dels primers satèl·lits artificials i el primer viatge a la Lluna són dues fites en la història de la tecnologia moderna i en la del segle XX en general. El seu impacte va anar molt més enllà del món purament científic, ja que realitzats en plena guerra freda i per protagonistes diferents, adquirien, per les implicacions polítiques, econòmiques i militars de l'astronàutica, una importància rellevant en camps diversos.

L'objectiu d'aquesta tesi no és solament estudiar la forma com la premsa de Barcelona es va ocupar dels dos esdeveniments, sinó també fer una anàlisi de tot l'entorn sòcio-polític de l'època i com es va reflectir això en el tractament periodístic. El fet que els primers Sputniks es llancessin quan el règim franquista abandonava l'autarquia i que el viatge a al Lluna es realitzés amb una nova llei de premsa i gairebé en l'etapa final de la dictadura, els dóna una significació important.

Els dos capítols de la tesi estan dedicats a fer anàlisis i exposicions generals sobre la ciència, el periodisme científic i la seva relació amb la societat. L'autor analitza què és el periodisme científic i quines funcions té, i en traça una història, tant a Catalunya com en un àmbit més general. També mostra alguns aspectes de la influència de la ciència en l'evolució social i política i assenyala la utilització ideològica que se'n pot fer, tant amb els estudis científics com amb la seva divulgació. Aquests són elements que tenen importància de cara a l'anàlisi de la segona part de la tesi.

Posteriorment, l'autor descriu el marc en què es van produir els dos fets. En primer lloc, mostra l'evolució de l'astronàutica i descriu amb detall els fets. Més endavant, dibuixa el marc sòcio-polític, econòmic i periodístic a Catalunya en aquella época. En la tesi s'inclouen els detalls que permeten entendre l'evolució de la societat catalana i del régim franquista, –circumstàncies amb molta influència en la forma de tractar els temes.

Seguidament, s'entra en l'anàlisi detallada del tractament dels dos esdeveniments esmentats. L'autor inclou qüestions purament periodístiques sobre l'estructura d'articles i comentaris, tractament tipogràfic, fonts de les notícies i d'altres, i analitza el rigor amb què es tractava el tema i quins aspectes es destacaven. En aquest sentit, és interessant l'estudi sobre l'impacte de la televisió en el tractament periodístic el 1969. Així mateix l'autor també aprofundeix en el contingut dels arti-

cles, i això permet observar les postures que la premsa –i per tant, en una situació com aquella, es podria dir que el règim– tenia envers un fet protagonitzat pels soviètics i produït per sorpresa i envers un altre realitzat pels nord-americans i anunciat amb molta antelació.
Cal destacar que la presència, el 1969, d'un diari com "Tele/exprés", que aprofitava els marges difusos que oferia la llei de premsa de 1966, aporta una visió no oficialista molt interessant. En la tesi també s'exposen articles apareguts a premsa no diària, com ara "Destino" i "Tele/estel". Totes les exposicions de la premsa catalana es complementen amb abundants referències a premsa estrangera.

Finalment, el tractament dels fets en els aniversaris dels dos esdeveniments (1987, 1989 i 1984), aporten una nova visió ja que se situen en democràcia i amb llibertat de premsa. Permeten, per tant, veure un tractament més objectiu i asèptic dels temes i revelen dades que no es podien conèixer en el seu moment.
En resum, aquesta tesi no sols té interès per ser una de les poques que estudia el periodisme –camp cada vegada més estès i important–, sinó que permet observar l'evolució de la premsa i de la societat catalana i constatar postures polítiques molt marcades que s'expressaven aprofitant qualsevol esdeveniment.

ÍNDEX

0. INTRODUCCIÓ
I. LA INFORMACIÓ CIENTÍFICA I TECNOLÒGICA
- Definició i descripció del periodisme científic
- Orígens i evolució del periodisme científic
- El periodisme científic a Catalunya
- La funció social del periodisme científic
- Les dificultats per difondre la ciència

II. CIÈNCIA, TECNOLOGIA I IDEOLOGIA
- Sobre la neutralitat de la ciència
- Ciència i ideologia
- L'ús ideològic de la informació científica

III. JUSTIFICACIÓ DEL TEMA I METODOLOGIA
- Justificació del tema i hipòtesis de treball
- Metodologia

IV. SITUACIÓ SÒCIO-POLÍTICA I ECONÒMICA I MITJANS DE COMUNICACIÓ A CATALUNYA ENTRE 1957 I 1969
- La situació sòcio-política i econòmica entre 1957 i 1969
- Els diaris de Barcelona del final de la guerra a la dècada dels seixanta
- La renovació de la premsa i la llei Fraga

V. PANORAMA HISTÒRIC DE L'ASTRONÀUTICA I DEL SEU IMPACTE SOCIAL
- Els precursors i els pioners de l'astronàutica
- 1957-1969: dotze anys de cursa intensa
- La nova etapa de l'astronàutica
- Les motivacions de les activitats espacials
- El lligat dels programes espacials

VI. EL LLANÇAMENT DELS PRIMERS SPUTNIK A LA PREMSA DE BARCELONA
- Novetat i impacte de la notícia
- El tractament formal: fonts, contextualització i morfologia
- El rigor científic i tecnològic
- La utilització política
- Incorporació del llenguatge científic a la quotidianitat

VII. TRACTAMENT DE L'ARRIBADA A LA LLUNA A LA PREMSA DE BARCELONA
- Novetat i impacte de la notícia
- El tractament formal: fonts, contextualització i morfologia
- El rigor científic i tecnològic
- La utilització política
- Llenguatge científic, quotidianitat i metàfora
- "Tele/exprés" i "Diario femenino": dos casos particulars

VIII. UNA VISIÓ ACTUALITZADA: EL TRACTAMENT DELS FETS EN ELS SEUS ANIVERSARIS (1987,1989 I 1994)
- El nou marc sòcio-polític i periodístic entre 1987 i 1994
- 1987: a trenta anys del primer Sputnik
- 1989: vint anys de l'arribada a la Lluna
- 1994: vint-i-cinc anys de l'arribada a la Lluna

IX. CONCLUSIONS
- Comprovació de les hipòtesis
- Perspectives del periodisme científic

X. BIBLIOGRAFIA

«Punt a la i» és un full de periodicitat mensual que informa sobre recerques ja acabades que han estat promogudes per la Fundació. Si el requadre és en blanc vol dir que la recerca no ha estat publicada i que, per tant, només es pot consultar a l'arxiu de la Fundació (de dilluns a divendres, de 8.30 a 13 i de 14.30 a 17.30 hores).

F&P Institut Gràfic, S.A. - Dip. Legal B-8654/93

PROVENÇA, 324 PRIMER - TELÈFON (93) 458 87 00 - 08037 BARCELONA

FundacióJaumeBofill

PUNT A LA i

març núm. 45 1997

EL *HEAVY METAL* A BARCELONA: APORTACIONS A L'ESTUDI D'UNA MÚSICA

Tesi de Doctorat presentada al Departament d'Història de l'Art de la Universitat de Barcelona. 1997

"Les eines clàssiques del treball de camp i l'anàlisi musical es perfilen com les més idònies per a assolir l'objectiu de realitzar estudis musicològics que puguin abastar, per exemple, des de l'anàlisi d'un context de mercat fins a la d'unes estructures sonores, sense oblidar aspectes tan importants com la càrrega de sensacions i de valors que vehiculen i òbviament establint les relacions adients amb el context social. Tot això permet donar sentit a la música, si volem considerar-la com un 'fet social total'".

L'AUTORA

SÍLVIA MARTÍNEZ GARCIA. Ha obtingut el títol de Doctora a la Universitat de Barcelona

L'escassa tradició d'estudis científics sobre músiques populars no tradicionals, o si es prefereix sobre la música popular moderna que hi ha en el nostre país fa que aquesta tesi doctoral sigui encara més meritòria. L'objecte d'estudi escollit per l'autora de la recerca és la música *heavy metal* a Barcelona. La dimensió social d'aquesta música és ben visible, especialment en una gran quantitat de joves i adolescents que s'aglutinen sota una estètica peculiar conduïda per un alt grau de compromís amb el *heavy*, al voltant del qual es desperten sentiments i passions enceses. La tesi, plantejada com un estudi sincrònic, fa especial atenció als sentits que s'atorguen a la música, en detriment d'una anàlisi diacrònica a través de la qual es destaquen els aspectes evolutius de la seva estètica.

Una de les primeres dificultats a la qual la investigadora va haver de fer front va ser la de trobar un grup musical que s'autodefinís com a *heavy* i a més fos considerat com a tal per la major part del seu públic. Després d'un seguit de consideracions el *heavy metal* que la investigadora considera en el seu treball de recerca respon a un gènere conformat per un nucli de característiques formals i semàntiques que es ramifica en variants i híbrids, en contínua interacció d'algun o alguns dels seus elements característics amb músiques pròximes en el camp musical. Més concretament el camp musical en el qual es mou la recerca abasta tant el *heavy metal 'clàssic'* pel que fa referència a l'anàlisi de patrons formals, com el conjunt format pel *heavy*, el *metal*, el *trash* i les altres estètiques properes per a analitzar els components de la base ideacional, com finalment el *rock* per a l'anàlisi de la producció i distribució d'una música transnacional com el *heavy*.

L'estudi assumeix que no es pot catalogar automàticament la música *heavy* o *metal* com a expressió cultural marginal; la seva presència al mercat ho demostra. Per una altra banda tampoc no es pot acceptar que aquestes expressions estiguin associades exclusivament a un públic jove i adolescent, i finalment discrepa de la suposada homogeneïtat estètica i musical que s'atribueix als grups de *metal*. La tesi mostra com el *heavy metal* no es pot entendre al marge dels seus components verbals, visuals i ideacionals, és a dir sense les expressions extra-musicals. En una altra expressió podem dir que el *heavy metal* és molt més que una simple producció de so.

La clara influència anglosaxona en totes aquestes

expressions, justificada si es vol pel mateix origen del *heavy metal*, no està essent un obstacle perquè en aquests moments influències de músiques ètniques vagin guanyant terreny en l'escena del *metal*. Pel que fa a la llengua utilitzada hi ha una clara assumpció que l'anglès és l'idioma natural del *metal*. Això provoca que els principals models a imitar es produeixin en aquella llengua. Certament, la llengua catalana no ha tingut una presència important en aquest àmbit musical. Contràriament al que es pot observar en el cas de la música *pop-rock*, on sí s'ha produït una acció governamental en la direcció de potenciar el seu ús, en la música *metal* aquesta acció ha estat inexistent. Un dels elements apuntats per l'autora del treball per entendre aquesta situació és que el *metal* va acompanyat de forma important per retòriques de marginalitat i transgressió. Això fa que esdevingui incompatible amb imatges institucionals, malgrat aquestes siguin només per promocionar l'ús de la llengua catalana.

En una de les reflexions finals del treball l'autora remarca que, més enllà de l'anàlisi portada a terme sobre el *heavy metal*, l'estudi realitzat permet remarcar unes estratègies vàlides i generalitzables per a la investigació sobre altres músiques populars. Molt resumidament aquestes estratègies són: i) la comprensió holística de la música, considerant tant els aspectes fenomènics, els ideacionals i els holoestructurals, ii) la consideració del discurs sobre la música per part dels seus seguidors i músics (aquest és un element fonamental per entendre conceptes i valors de la proposta estètica que acompanya la música), i, iii) l'elaboració d'una anàlisi musical realitzada en funció de la base ideacional dels agents implicats.

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ

I. ELS ESTUDIS DE LA MÚSICA POPULAR
- Antecedents
- Definició de l'àmbit d'estudi
- Principals orientacions teòriques

II. MARC TEÒRIC I METODOLÒGIC
- Objectius
- Marc teòric
- Marc metodològic

III. ANÀLISI MUSICAL
- Acotació històrica del gènere
- Definició dels trets característics
- Fonaments de l'estètica *metàl·lica*
- Anàlisi de la sonoritat

IV. ELS ELEMENTS EXTRA-MUSICALS
- Els elements extra-musicals en l'estètica *heavy*
- El paratext verbal
- La imatge en el paratext musical

V. CREACIÓ I DIFUSIÓ A L'ESCENA LOCAL
- El context del mercat
- Difusió i fragmentació del gènere
- El paper de les administracions públiques
- Els grups locals

VI. RECEPCIÓ I INTERPRETACIONS
- Els públics del *metal*
- La visió de l'exterior
- Reinterpretacions del discurs

CODA
BIBLIOGRAFIA
DISCOGRAFIA
APÈNDIX
AGRAÏMENTS

«Punt a la i» és un full de periodicitat mensual que informa sobre recerques ja acabades que han estat promogudes per la Fundació. Si el requadre és en blanc vol dir que la recerca no ha estat publicada i que, per tant, només es pot consultar a l'arxiu de la Fundació (de dilluns a divendres, de 8.30 a 13 i de 14.30 a 17.30 hores).

F&P Institut Gràfic, S.A. - Dip. Legal B-8654/93

PROVENÇA, 324 PRIMER - TELÈFON (93) 458 87 00 - 08037 BARCELONA

FundacióJaumeBofill

PUNT A LA i

abril núm. 46 1997

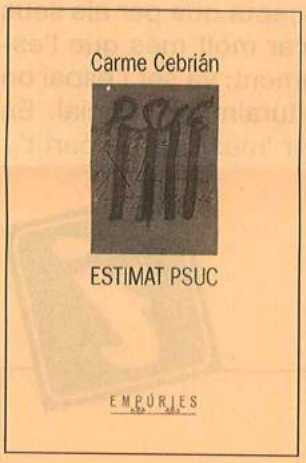

ESTIMAT PSUC. ANTROPOLOGIA DEL PARTIT DELS COMUNISTES DE CATALUNYA (1956-84)

Tesi de Doctorat presentada al Departament d'Antropologia Social i Filosofia de la Universitat Rovira i Virgili. 1996

"El gran encert estratègic i teòric, en cap cas tàctic, del PSUC va ser saber lligar estretament les reivindicacions nacionals amb les socials. Per al PSUC no hi pot haver llibertat nacional sense justícia social. En aquest sentit és fonamental el paper que desenvolupà el partit per aconseguir la plena incorporació dels immigrants al teixit social i cultural català."

L'AUTORA

CARME CEBRIÁN I SERRET. Ha obtingut el títol de Doctora a la Universitat Rovira i Virgili.

L'estudi realitzat per Carme Cebrián és un material indispensable per aproximar-se des de l'antropologia política a la realitat que va representar el Partit Socialista Unificat de Catalunya (PSUC), i a través seu a una part molt important del que va ser i representar la lluita contra la dictadura durant el franquisme i en els primers anys d'instauració de la democràcia. La perspectiva metodològica porta a reconstruir, a través de trenta-dues entrevistes en profunditat, el que la mateixa autora defineix com a complex 'simbòlico-cultural' del PSUC, tot reflectint els canvis que en aquest univers es produïen en funció de les modificacions de la realitat social i política del país. En definitiva, la tesi doctoral persegueix fer evident la relació entre l'organització, els individus que la formen i el medi social en el qual es mou. El resultat és també l'obtenció d'una interpretació de la societat a través dels protagonistes d'un partit, el PSUC, que d'alguna manera es va convertir en una alternativa a la 'vida oficial' manada pel règim; un espai de canalització de demandes polítiques, socials, nacionals i culturals, però també un espai substitutiu des del qual es va canalitzar una tasca política, social i cultural d'integració dels immigrants.

La selecció de les persones entrevistades va ser realitzada tenint ben present quina era la seva situació dintre del partit en el període de la crisi dels vuitanta i també intentant mantenir un equilibri entre les diverses tendències manifestades i entre les diferents procedències sectorials i territorials dintre de l'organització. Un dels elements atractius de la recerca és que la major part dels personatges entrevistats permeten, a través de la seva memòria, completar la història passada del partit.

Tal com el treball posa en evidència, un dels grans encerts del PSUC va ser saber lligar estretament les reivindicacions nacionals amb les socials. Com la mateixa autora subratlla els nous catalans que s'incorporaven al PSUC rebien una immersió en la cultura catalana a partir de la seva militància, la qual cosa els permetia poder sortir de la subalternitat a què el franquisme els havia condemnat dins de Catalunya. Aquest treball de cohesió nacional protagonitzat pel PSUC, per altra banda ja conegut, va ser possible per la ferma voluntat de mantenir una autonomia i originalitat, especialment en referència al PCE. L'autora remarca l'aparent incongruència entre aquestes actituds que des-

prenien un cert desenvolupament de la consciència nacional i els intents d'alguns dirigents de sucursalitzar formalment el PSUC. Aquesta incongruència malgrat ha estat fallida en els seus resultats últims, no ha deixat mai d'estar present, directament o indirecta, en el debat polític del partit. El treball posa l'accent en remarcar que els anys de màxima esplendor del partit són els que es corresponen a les èpoques en les quals el PSUC ha aconseguit ser més nacional, en el sentit de gaudir de més sobirania en relació amb un centre rector aliè a ell mateix i la seva realitat social. Aquest període es pot delimitar entre finals dels seixanta i 1980. Paradoxalment, el PSUC perd sobirania a partir del V Congrés (1981), quan les tres branques que surten dividides del Congrés aniran a buscar el suport i la legitimitat fora del partit.

En un altre ordre de coses i a l'ombra de la crisi de 1981, caldria preguntar-se si era possible la combinació d'un partit de masses, plural i amb democràcia interna, que vol arribar al govern en una democràcia parlamentària que és acceptada com un bé en ella mateixa, amb un model leninista de partit. La resposta no és fàcil i en qualsevol cas la crisi del V Congrés va impossiblitar una resposta favorable. En aquest punt no cal oblidar que el PSUC, el gran partit de l'antifranquisme, va ser molt més que un partit comunista, amb una militància força heterodoxa, i que es podia concretar amb una imatge que mostrava que dintre del PSUC hi convivien molts PSUCs. Aquests elements, juntament amb altres -com podrien ser el de l'existència en els seus militants d'un fort sentiment de pertinença, gairebé de propietat, i la sensació per part de les diverses tendències que el 'seu partit' volia ser arrabassat pels altres- ens explicaria la virulència d'una crisi predominada per la irracionalitat en els debats. Aquest afirmació és només comprensible si s'accepta que per als seus militants el PSUC va significar molt més que l'espai on es van formar políticament: va ser l'espai on es van formar sobretot, culturalment i social. En aquest sentit, el PSUC va ser 'més que un partit'.

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ. EL PSUC RECORDAT

I. CULTURA I ORGANITZACIÓ. LA "REFUNDACIÓ" DEL PSUC (1956-66)
- Els antecedents
- Els anys més durs
- El reforçament del partit
- La crisi del 1964
- El II Congrés, a voltes amb la independència
- El nou partit

II. SOCIALITZACIÓ EN LA DEMOCRÀCIA I LA CATALANITAT. CAP A LA LLIBERTAT (1968-1977)
- Una escola de democràcia
- La política unitària
- Partit de masses: la secularització
- La sortida a la llibertat

III. LA NATURALESA POLÍTICA DEL PSUC: CONTINUÏTAT I CANVIS (1977-1979)
- "Ja som legals"
- El IV Congrés: "Amb la veu de tots"
- 1978, l'any del desencís
- D'activistes a espectadors

IV. LA IDENTITAT PSUQUERA. CRÒNICA D'UNA CRISI (1980-1981)
- Autonòmiques 1980: "Benet, el President de tots"
- L'Estat de les Autonomies: Les difícils relacions PSUC-PCE
- La contestació deixa de ser un joc
- El V Congrés: "Una Catalunya de progrés, una entesa popular, un PSUC més fort"
- El drama col·lectiu

V. EL PSUC, UNA APOSTA DEMOCRÀTICA QUE NO VA PODER SER. LA CRISI DEL COMUNISME "AVANT LA LETTRE"
- El post-congrés
- El retorn a l'eurocomunisme
- Es consuma la divisió
- A tall d'epíleg

CONCLUSIONS. EL SIGNIFICAT DEL PSUC

FONTS I BIBLIOGRAFIA

ANNEX

«Punt a la i» és un full de periodicitat mensual que informa sobre recerques ja acabades que han estat promogudes per la Fundació. Si el requadre és en blanc vol dir que la recerca no ha estat publicada i que, per tant, només es pot consultar a l'arxiu de la Fundació (de dilluns a divendres, de 8.30 a 13 i de 14.30 a 17.30 hores).

PROVENÇA, 324 PRIMER - TELÈFON (93) 458 87 00 - 08037 BARCELONA

F&P Institut Gràfic, S.A. - Dip. Legal B-8654/93

FundacióJaumeBofill

PUNT A LA i

maig núm. 47 1997

RECOPILACIÓ DE PROVES DOCUMENTALS SOBRE LA DISCRIMINACIÓ DE QUÈ SÓN OBJECTE ELS TREBALLADORS MIGRANTS EN L'ACCÉS AL TREBALL

La conclusió general és que els homes joves marroquins semiqualificats que sol·liciten ocupació sofreixen discriminació d'intensitat notable en el moment de la contractació, almenys en una de cada tres sol·licituds de treball, en comparació amb el grup homòleg d'homes joves autòctons.

L'AUTOR

COL·LECTIU IOE: M. ANGEL DE PRADA, W. ACTIS, C. PEREDA I R. PÉREZ MOLINA.

Aquest informe, realitzat pel col·lectiu IOE, recull per a l'estat espanyol una de les activitats que formen part del projecte general impulsat per la OIT i que porta per nom: "Lluita contra la discriminació de la qual són objecte els treballadors migrants i les minories ètniques en el medi laboral". El projecte general consta de tres grans activitats de recerca. La primera, objecte d'aquest *Punt a la i* se centra en la recopilació de proves documentals sobre casos de discriminació en el moment de la contractació laboral. La segona està dirigida a avaluar la dimensió i l'eficàcia de la legislació antidiscriminatòria. La tercera té l'objectiu d'inventariar i avaluar els sistemes de capacitació i educació antidiscriminatòria.

Centrant-nos en els aspectes metodològics i conclusius més importants de la recerca dirigida a la recopilació de proves documentals sobre la discriminació dels treballadors migrants en l'accés al treball, hem de remarcar que el mètode díinvestigació que s'ha fet servir és el mateix en tots els països on s'ha dut a terme la recerca; consisteix en la "verificació *in situ*" de les possibilitats d'accedir a un lloc de treball que ha estat ofert i al qual opten dos actors amb les mateixes condicions de partida excepte la seva procedència territorial: autòcton o immigrant.

Per a la mostra es va triar només la població d'homes autòctons i marroquins de 20 a 25 anys i amb un nivell de preparació que es pot definir com a "semiqualificat". Els punts geogràfics escollits per a realitzar l'estudi varen ser Madrid, Barcelona i Màlaga, (en el cas de Barcelona s'ha tingut en compte el tema de la llengua) i els sectors d'activitat econòmicatriats van ser el de serveis, la construcció i la indústria. La "verificació *in situ*", en les seves tres etapes: trucada telefònica, invitació per a l'entrevista, i oferta concreta de treball, es va realitzar entre els mesos de setembre de 1994 i gener de 1995. De les 552 proves vàlides, només 385 han estat útils per a calcular la possible existència de discriminació.

La conclusió general és que els homes joves marroquins semiqualificats que sol·liciten ocupació sofreixen discriminació de notable intensitat en el moment de la contractació, en comparació amb el grup homòleg d'homes joves autòctons. Estadísticament, almenys en una de cada tres sol·licituds de treball, el grup de joves marroquins és tractat desfavorablement en comparació amb el grup homòleg d'autòctons. De fet, el resultat d'aquest tracte desigual s'ha comprovat en les tres etapes de l'aplicació del mètode, però ressalta més en la primera (breu entre-

vista per telèfon), moment en el qual es registraren el 70 per cent de rebutjos, atribuïbles només a la nacionalitat del demandant. La resposta més freqüent al sol·licitant marroquí fou: "el lloc ja està cobert", però quan l'actor autòcton feia una segona trucada sol·licitant el mateix lloc de treball se li oferia una entrevista per explicar-li'n les condicions. El significat real del resultat obtingut en aquesta primera etapa és que en un de cada quatre casos el grup de joves marroquins ha estat descartat i no ha tingut l'oportunitat d'accedir a l'ocupació sol·licitada, tot i estar realment qualificat per exercir-la.

En la segona etapa (invitació per a una entrevista) la discriminació neta contra el grup de joves marroquins és el 7,8 per cent dels casos útils i en la tercera etapa (oferta de treball en l'entrevista) és el 2,9 per cent. La discriminació acumulada contra els immigrants marroquins en les tres etapes és el 35,5 per cent dels casos útils, superant 3,5 vegades el 10 per cent que estableix la taxa crítica de discriminació com a llindar mínim exigit per a comprovar-ne l'existència.

En el conjunt de la mostra, sumant els percentatges de discriminació neta acumulada pel que fa al "tracte desigual" (35,6 per cent) i "tracte aparentment igual però realment diferent" (3,3 per cent), almenys en el 38,9 per cent de les proves fetes s'ha trobat alguna forma de tracte desfavorable envers el grup de joves marroquins.

La major discriminació s'observa a Barcelona, seguida de Madrid, i la menor a Màlaga. Els sectors de serveis i d'indústria superen amb escreix la taxa crítica de discriminació, essent notablement alta en els serveis, sobretot a Madrid.

Els resultats estadístics del procediment aplicat permeten, també, fonamentar una estimació sobre la proporció d'entrevistes que aconseguiria cada grup de joves sobre el total de sol·licituds d'ocupació realitzades. Doncs bé, el grup de joves autòctons obté entrevista en el 58,9 per cent de les sol·licituds realitzades, mentre que el de marroquins l'obté en el 32,2 per cent de les mateixes. Aquest resultat està en consonància amb el fet que l'entrevista és, la majoria de les vegades, el pas necessari per aconseguir el treball. I, a més, segons els resultats obtinguts, l'èxit de l'entrevista o la consecució de l'ocupació és, també, el doble per al grup autòcton (49,02 per cent d'èxit i 23,5 per cent, respectivament). En xifres absolutes, atès el nombre d'entrevistes obtingudes realment i de les estimades, el grup autòcton aconsegueix 136 ocupacions i l'immigrant 42, és a dir, per a cada ocupació oferta al grup immigrant, se n'ofereixen 3,2 al grup autòcton.

ÍNDEX

A. DISCRIMINACIÓ CONTRA TREBALLADORS MARROQUINS EN L'ACCÉS AL TREBALL

Introducció
I. Mètode per a investigar la discriminació laboral en el moment de la contractació
II. Recollida de proves contra immigrants marroquins en l'accès al treball a Espanya
III. Descripció de la tècnica realitzada: proves de verificació *in situ*
IV. Resultats
Bibliografia
Quadres, gràfic i mapes

B. LA PROTECCIÓ CONTRA LA DISCRIMINACIÓ ALS IMMIGRANTS A ESPANYA: DEL PAPER MULLAT A UNA LEGISLACIÓ EFECTIVA

1. Introducció
2. Legislació antidiscriminatòria
3. Legislació internacional incorporada
4. Legislació interna
5. Tutela en els conflictes per discriminació
6. Avaluació de l'eficàcia del marc legislatiu-institucional
7. Conclusions
8. Suggeriments a mode d'estil
9. Bibliografia

ESTUDIS SOBRE MIGRACIONS INTERNACIONALS

«Punt a la i» és un full de periodicitat mensual que informa sobre recerques ja acabades que han estat promogudes per la Fundació. Si el requadre és en blanc vol dir que la recerca no ha estat publicada i que, per tant, només es pot consultar a l'arxiu de la Fundació (de dilluns a divendres, de 8.30 a 13 i de 14.30 a 17.30 hores).

F&P Institut Gràfic, S.A. - Dip. Legal B-8654/93

PROVENÇA, 324 PRIMER - TELÈFON (93) 458 87 00 - 08037 BARCELONA

GRUP FUS
FUNDACIÓ JAUME BOFILL

PUNT A LA i

juny núm. 48 1997

EL FRANQUISME A GRANOLLERS (1939-1975)
Beca d'investigació de la Fundació Jaume Bofill 1996.

"Des de 1939 s'havia consolidat la desaparició d'un munt de coses i de persones, per raons diverses. El Règim, el Sistema, havia intentat esborrar noms, cognoms, fets, tradicions, hàbits, associacions, edificis. La imposició s'havia fet de forma directa, incisiva, i de vegades dràstica. S'havia perdut, per obligació, el costum de la discussió política i del discurs cultural d'una ciutat abrandada en moltes ocasions per aquests temes tan normals en la vida."

L'AUTOR

JOAN GARRIGA ANDREU. Llicenciat en Història per la Universitat de Barcelona.

El treball elaborat per Joan Garriga se centra en les formes que el franquisme va anar prenent a la ciutat de Granollers al llarg dels 36 anys transcorreguts des del final de la Guerra fins a la mort del dictador. Intencionadament l'autor deixa al marge aquells aspectes (econòmics, demogràfics...) que al llarg d'aquest període es van produir a la ciutat peró que no guarden una relació directa amb l'organització i la presència del franquisme a Granollers. És de remarcar que dels diversos objectius plantejats per l'autor prèviament a iniciar aquesta recerca, hi ha el d'alertar sobre la pèrdua de la memòria col·lectiva del període 1939-1975, especialment entre les generacions nascudes en la postguerra.

Metodològicament el treball respon a una investigació documental i testifical. L'autor ha utilitzat fonts disponibles a diverses institucions. A la ciutat de Granollers l'autor ha treballat amb documents provinents de l'Hemeroteca, l'Arxiu Històric Municipal i els arxius dels Jutjats Municipals, d'Instància i d'Instrucció de la ciutat. La consulta, però, no s'ha quedat a Granollers. L'Arxiu Històric del Govern Civil de Barcelona, l'Arxiu de la Corona d'Aragó, l'Arxiu General de l'Administració d'Alcalá de Henares i l'Arxiu Històric *Nacional* de Madrid, han estat, juntament amb arxius particulars, fonts de documentació utilitzada per Joan Garriga.

El resultat pot ser qualificat com el que és propi d'una obra que ha intentat radiografiar minuciosament la vida política a Granollers durant un període en què l'activitat política no reunia cap de les condicions que un sistema democràtic exigeix. L'Índex de l'estudi posa en evidència l'exhaustivitat de l'anàlisi i la pormenorització en l'explicació dels fets més rellevants succeïts a Granollers durant el franquisme. Una de les hipòtesis que l'autor intenta demostrar al llarg de l'estudi és la que manté que el cost en vides humanes que Granollers pagà durant la guerra del 36 (recordem el bombardeig per l'aviació italiana a l'emblemàtica *Porxada*) així com la repressió posterior, afectaren fortament la mentalitat de la població granollerina. De la lectura de la recerca també es pot observar el procés de construcció del que podem definir com a franquisme sociològic local, només contrarestat amb el pas del temps. En la seva part final la crònica no estalvia exemples a l'hora de donar testimonis de les expressions antifranquistes aparegudes a partir de finals dels anys seixanta, i sobretot al llarg dels setanta.

En resum, el treball posa en evidència que el trencament ocorregut al país, a Granollers en concret, entre el que era la ciutat abans de 1936 i la que apa-

reixia a la mort del General Franco, va ser brutal. Des de 1939 s'havia consolidat la desaparició d'un munt de coses i de persones, per raons diverses. El Règim, el Sistema, havia intentat esborrar noms, cognoms, fets, tradicions, hàbits, associacions, edificis. La imposició s'havia fet de forma directa, incisiva, i de vegades dràstica. S'havia perdut, per obligació, el costum de la discussió política i del discurs cultural d'una ciutat abrandada en moltes ocasions per aquests temes tan normals en la vida.

ÍNDEX

I. UN ESTAT NOU, BASTIT DAMUNT DE LA REPRESSIÓ

1. Els primers anys de postguerra: els fonaments d'un Règim i d'un Sistema nous
2. L'ocupació militar. El nomenament i les primeres actuacions de la Comissió Gestora
3. El nacionalcatolicisme a Granollers. La crisi de subsistències
4. Els problemes interns de l'administració franquista
5. Gener de 1940: Granollers submergida en una profunda crisi
6. *Estilo,* el setmanari del falangisme granollerí. La Santa Missió: Granollers en vies de redimir-se
7. La nova Comissió Gestora. La continuada embranzida de Falange. Els canvis a l'Ajuntament i al partit
8. La revista *Vallès.* Els falangistes granollerins i els recanvis de càrrecs
9. Els primers resultats de la pràctica política del *Nuevo Estado*
10. El contingut de la Causa General de Granollers

II. GRANOLLERS AL LLARG DEL PERÍODE 1944-1953

1. Aspectes generals. Una ciutat alentint les turbulències: 1944-1947. La nova i tercera Gestora Municipal
2. 1947-1949: la quarta i darrera Comissió Gestora, abans de la constitució dels nous ajuntaments
3. Franco passa per Granollers: crònica d'un desenfrè totalment controlat. Del Referèndum a la Llei de Successió a les eleccions pels terços: els canvis dins del Sistema
4. La constitució del nou ajuntament granollerí. Franco i Granollers. La Memòria de l'Ajuntament, corresponent a 1948: el canvi d'alcalde
5. El nou planejament urbà. Els greus problemes d'habitatge
6. El Monument i el canvi d'Ajuntament. La Missió de 1952: política i religió de bracet. Franco, una altra vegada, passant per Granollers
7. A manera de valoracions

III. LA FALANGE LOCAL DIRIGINT L'AJUNTAMENT: ELS ANYS 1953-1963

1. Aspectes generals del període 1953-1975
2. Un alcalde plenament identificat amb el *Movimiento*
3. El nou Ajuntament d'ençà de 1955. La continuïtat de l'impuls oficial. Els primers símptomes de contestació al Sistema
4. La concreció d'un programa de compra de terrenys i de construccions d'habitatges. La inauguració de la Casa de Cultura Sant Francesc
5. La nova dinàmica del *Movimiento.* Granollers i les assemblees locals. Els habitatges sindicals del grup *Liberación.* El pressupost de 1958
6. El canvi d'Ajuntament. Les gestions per la compra de terrenys per a nous habitatges sindicals. Dades sobre les transformacions econòmiques. L'empenta urbanística sota les directrius d'un equip consolidat
7. Remodelacions a l'Ajuntament. La inauguració del Pavelló Municipal d'Esports. *La III Asamblea local del Movimiento*
8. El nou Ajuntament de 1961. Radiografia de la misèria d'una part de la ciutat. Pressupostos i inversions. Els habitatges sindicals: el grup *Victoria*
9. 1962: Un any ple d'esdeveniments. Les riuades i la gran nevada. El Polígon de Palou
10. Algunes darreres consideracions sobre l'època de Font Llopart

IV. GRANOLLERS 1963-1975

1. La pugna pel poder: l'afer Trullàs. El nou alcalde, Francesc Llobet Arnan
2. L'afer Trullàs i la recerca oficial d'un alcalde definitiu: la teranyina del Sistema (dades de l'Arxiu Històric del Govern Civil de Barcelona. AHGCB)
3. La reorganització de la *Jefatura local del Movimiento.* Els enfrontaments entre les revistes Vallès i Granollers Comunitat Cristiana. La situació de la ciutat a les acaballes de 1965
4. El contenciós contra el setmanari Granollers Comunitat Cristiana, a la llum de les dades del Govern Civil. Altres aportacions.
5. L'any 1969: la resistència a no desmantellar el franquisme. El Servei Social dels joves. La situació econòmica de la comarca.
6. L'inici de la dècada dels setanta: l'eufòria cultural, reflex de posicions divergents. Altres esdeveniments de la vida de la ciutat. La problemàtica comarcal
7. El creixement urbà i les transformacions de la comarca. Les dificultats de consolidar l'oposició al Règim. La llarga agonia de l Sistema franquista
8. Algunes consideracions a menera d'epíleg

FONTS I BIBLIOGRAFIA

«Punt a la i» és un full de periodicitat mensual que informa sobre recerques ja acabades que han estat promogudes per la Fundació. Si el requadre és en blanc vol dir que la recerca no ha estat publicada i que, per tant, només es pot consultar a l'arxiu de la Fundació (de dilluns a divendres, de 8.30 a 13 i de 14.30 a 17.30 hores).

F&P Institut Gràfic, S.A. - Dip. Legal B-8654/93

PROVENÇA, 324 PRIMER - TELÈFON (93) 458 87 00 - 08037 BARCELONA

GRUP FUS
FUNDACIÓ JAUME BOFILL

PUNT A LA i

juliol núm. 49 1997

LES TENDÈNCIES DE L'EVOLUCIÓ DE LA SANITAT A CATALUNYA
Beca d'investigació de la Fundació Jaume Bofill 1997

"Malgrat la demanda de serveis sanitaris per part de la població continua augmentant de manera constant, l'oferta del sistema sanitari, mesurat en el nombre de personal sanitari i en la disponibilitat de llits de malalts aguts ha entrat en una clara congelació, més encara, en un retrocès."

L'AUTOR

Equip ESTUDIS, en col·laboració amb les organitzacions sindicals CATAC, CATSC i CTSC.

El treball realitzat per Oriol Ramis, Jean Pierre Malé i Ignacio Merediz ofereix una visió de conjunt de determinats aspectes destacables de l'evolució del sector sanitari a Catalunya. El resultat de l'estudi permet precisar i valorar de manera crítica l'anomenat model català de sanitat, fent especial atenció a algunes de les seves conseqüències més destacades sobre la qualitat dels seus serveis per als usuaris i sobre les condicions laborals dels professionals del sector. La metodologia utilitzada es basa en la revisió bibliogràfica i en diversa documentació disponible, com poden ser els comptes detallats de les empreses privades de gestió hospitalària i l'anàlisi de les dades recollides en diferents hospitals catalans de la Xarxa Hospitalària d'Utilització Pública (XHUP).

De l'anàlisi que presenta el llibre cal remarcar una primera i més general conclusió: malgrat la demanda de serveis sanitaris per part de la població continua augmentant de manera constant, l'oferta del sistema sanitari, mesurat en el nombre de personal sanitari i en la disponibilitat de llits de malalts aguts ha entrat en una clara congelació, més encara, en un retrocés. Donades aquestes tendències els autors alerten sobre una possible congestió dels centres hospitalaris, una sobrecàrrega de treball per al personal i un possible augment de les llistes d'espera. Tot i que les dades de què avui es disposa indiquen que existeix un bon nivell de satisfacció entre els usuaris de la sanitat pública a Catalunya, l'equip autor de la recerca adverteix que en cas de confirmar-se les tendències anteriorment assenyalades, caldria no descartar una possible incidència negativa sobre l'opinió ciutadana amb el perill d'un increment de la valoració negativa de la sanitat pública.

Més enllà d'aquestes consideracions l'estudi analitza altres aspectes més concrets com són el finançament dels hospitals, la privatització i, finalment, les condicions laborals. Pel que fa al primer aspecte, el del finançament dels hospitals, els autors posen en evidència el poc pes de l'Institut Català de la Salut dintre del sector sanitari a Catalunya, amb només un 10% dels hospitals i un 27% dels llits. Pel que fa als hospitals concertats s'observa una voluntat dels responsables sanita-

ris d'evitar-ne l'equiparació amb els centres públics. La conseqüència d'aquesta decisió provoca una tendència cap al dualisme en el sistema hospitalari català, amb tot el que això comporta de possible detriment de la qualitat assistencial dels centres concertats. En un altre ordre de coses, tot i seguir dintre del capítol de finançament dels hospitals, el treball adverteix de l'opacitat que avui governa sobre els ajuts i les subvencions. Paradoxalment, els centres més eficients en termes de qualitat i d'aprofitament dels seus recursos no són els hospitals més beneficiats per aquestes ajudes. Finalment, i per cloure les referències al finançament hospitalari, l'estudi destaca l'efecte pervers que produeix la fixació per part del Servei Català de la Salut d'uns màxims referenciats a l'activitat facturable. Aquesta limitació imposada, sovint inferior a la capacitat del centre, provoca tancaments temporals de llits o de serveis. Aquest és un exemple de priorització de l'estalvi (especialment en salaris i serveis auxiliars) sobre la millora de la productivitat (gràcies a una plena utilització de les capacitats de cada centre).

Pel que fa a la privatització els aspectes se centren bàsicament en la introducció de mecanismes i criteris privats en la gestió dels serveis sanitaris. Això dóna lloc a un ventall força ampli de fórmules de gestió, que passen des de la concessió del funcionament complet de determinats centres a empreses externes, fins a la subrogació de la funció de gestió a empreses especialitzades, sense que assumeixin el risc empresarial corresponent. Cal puntualitzar, però, que la veritable subrogació no s'acaba de produir. El fet que algunes d'aquestes empreses a les quals s'adjudica la gestió de centres hospitalaris siguin de constitució recent i formades pels mateixos responsables de la xarxa d'utilització pública, fa pensar que no ens trobem davant díuna autèntica subrogació externa, sinó de canvis organitzatius que tendeixen a intentar superar el marc de la gestió pública. El resultat és un increment de l'opacitat i una disminució del control polític.

Finalment els autors de l'estudi se centren en les condicions laborals. En aquest punt destaquen l'existència d'una desigualtat evident en les condicions laborals i salarials dels diferents tipus d'hospitals. Relacionat amb el punt anterior, el de la subrogació, els autors constaten que en molts casos aquestes poden atribuir-se a l'interès de disminuir el nivell salarial amb relació als existents en els hospitals.

ÍNDEX

I. MODEL CATALÀ I LA SEVA EVOLUCIÓ

Introducció
El finançament dels hospitals d'utilització pública
La subcontractació de la XHUP
Canvis en l'atenció primària

II. LES CONSEQÜÈNCIES SOCIALS I LABORALS DEL MODEL CATALÀ

La demanda dels usuaris i la qualitat dels serveis sanitaris
Canvis en les condicions laborals
Conclusions

ANNEXOS

BIBLIOGRAFIA

SIGLES

«Punt a la i» és un full de periodicitat mensual que informa sobre recerques ja acabades que han estat promogudes per la Fundació. Si el requadre és en blanc vol dir que la recerca no ha estat publicada i que, per tant, només es pot consultar a l'arxiu de la Fundació (de dilluns a divendres, de 8.30 a 13 i de 14.30 a 17.30 hores).

F&P Institut Gràfic, S.A. - Dip. Legal B-8654/93

PROVENÇA, 324 PRIMER - TELÈFON (93) 458 87 00 - 08037 BARCELONA

GRUP FUS
FUNDACIÓ JAUME BOFILL

PUNT A LA i

setembre núm. 50 1997

INICIATIVA LEGISLATIVA POPULAR
Beca d'investigació de la Fundació Jaume Bofill 1997

"La Iniciativa Legislativa Popular (ILP) permet als ciutadans prendre una decisió diferenciada respecte a l'escollida electoralment i introdueix un factor d'imprevisibilitat en el sistema del procés de decisió governamental. La ILP pot ser estudiada sota l'enfocament de problemes i debats contemporanis, com són la crisi de la democràcia o la discussió sobre els drets dels ciutadans."

L'AUTOR

FERRAN CAMPS CAMPOS. Llicenciat en Ciències Polítiques a la Universitat Autònoma de Barcelona.

El treball de Ferran Camps ofereix una àmplia informació sobre la regulació i la pràctica d'un dels mecanismes més interessants de participació ciutadana en els sistemes democràtics occidentals: la *Iniciativa Legislativa Popular*.

Conscient que aquesta investigació s'inscriu en un dels debats més actuals -i a la vegada més clàssics- dintre de la teoria política, com és la tensió de dues concepcions de la democràcia, l'autor dedica la primera part del treball a fer un repàs de les posicions més rellevants que existeixen en aquest debat.

Després de recollir les principals posicions en el debat teòric Ferran Camps se centra en l'estudi que dóna nom al treball: la *Iniciativa Legislativa Popular (ILP)*. En la segona part del treball, que engloba els capítols 2, 3, 4 i 5, l'autor dedica la seva atenció a l'estudi de la *ILP* en l'ordenament jurídic espanyol, diferenciant el que va ser el debat constitucional i la seva concreció posterior, del que ha estat el procés regulació de la *ILP* en les diverses comunitats autònomes. Per raons òbvies, el cas de Catalunya mereix una atenció especial dintre de l'estudi. En la tercera part -capítol 6- l'autor estudia la *ILP* en dret comparat especialment a Suïssa, EE.UU., Alemanya i Àustria.

En les pàgines dedicades al que va ser el debat constitucional es posa de relleu l'interès dels parlamentaris constituents de consolidar el parlamentarisme tot evitant, en paraules de Solé Tura, *mecanismes d'interferència que puguin menyscabar aquesta tasca*. Aquesta actitud era plenament coherent amb les posicions generals que els constituents varen prendre i que la Constitució de 1978 va recollir, en la línia d'enfortir tots els mecanismes i institucions propis de la democràcia representativa, en detriment d'altres possibilitats, entre elles les de la democràcia participativa.

És important subratllar que el dret a la iniciativa recollit en la Constitució és bastant més limitatiu que el que trobem en altres ordenaments constitucionals. En aquesta direcció l'aspecte més rellevant el tenim en el fet que als ciutadans només els és reconegut el dret a presentar proposicions de llei davant del Parlament, reservant-se aquest en

tot moment, la capacitat de decisió. El desenvolupament normatiu d'aquest dret constitucional no arribà fins 1984, i és en aquesta llei orgànica on es concreten els aspectes més importants per tirar endavant la iniciativa. A grans línies aquests són: a) la recollida d'un mínim 500.000 firmes autenticades, b) un termini no superior a 6 mesos, prorrogable un màxim de tres mesos més, per recollir les signatures. Aquest termini s'inicia un cop la Junta Electoral Central ha rebut la conformitat de la Mesa del Congrés de Diputats, d'acceptar a tràmit la proposta i, c) un seguit de controls i tràmits, com per exemple, plecs de paper especials per recollir les signatures, autoritzacions de les Juntes Electorals Provincials, autenticació de les signatures, nomenament dels fedataris, recompte de les signatures...

L'experiència per al cas espanyol demostra la dificultat que alguns d'aquests requisits comporta. De catorze proposicions presentades, només dues han arribat a la tramitació parlamentària. La resta han estat rebutjades en l'origen, abandonades pels seus promotors davant la impossibilitat d'obtenir les signatures o anul·lades per la Junta Electoral Central tot considerant que els requisits no havien estat assolits.

Pel que fa al desplegament normatiu en les Comunitats Autònomes cal dir que ha estat generalitzat; només Castella-Lleó no ha reconegut aquesta institució. Astúries va ser, l'any 1984, la primera comunitat a regular la iniciativa, i Catalunya la darrera, l'any 1995. Les coincidències legislatives entre comunitats autònomes són grans. Una anàlisi comparada ens il·lustra el fet que Galícia és probablement on les exigències de la Llei reguladora de la *ILP* són menys estrictes: 15.000 signatures i quatre mesos, prorrogables tres mesos més, per recollir-les. Les signatures exigides representen el 0,65% del cens, mentre que per al conjunt de l'estat representen l'1,62% del cens, a Catalunya l'1,34%, o a Andalusia l'1,43%. Malgrat que la regulació està present en quasi totes les comunitats, només es poden comptabilitzar trenta-vuit propostes presentades, de les quals n'han aprovat cinc. Els Parlaments de Canàries, Galícia i Aragó són els únics que han recollit i aprovat una llei originada per *ILP*. Les qüestions referides al medi ambient han esdevingut els temes més recurrents. El poc temps transcorregut des de l'aprovació de la *ILP* a Catalunya, fa difícil fer un balanç de la seva aplicació. En general i a tall de conclusió, com indica l'autor tot referint-se a la legislació espanyola i a la desenvolupada per les diverses Comunitats Autònomes, tot apunta a la necessitat de reformar la llei (o les lleis) per tal de fer més viable la participació del ciutadà a través de la *Iniciativa Legislativa Popular*.

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ

PRIMERA PART

I. El debat sobre la democràcia directa

SEGONA PART

II. La ILP a l'ordenament jurídic espanyol
III. La regulació de la ILP a les Comunitats autònomes
IV. La ILP a Catalunya
V. Consideracions finals de la ILP a l'Estat espanyol

TERCERA PART

VI. La ILP en el dret comparat: dret positiu i exercici pràctic

CONSIDERACIONS FINALS

ANNEX

BIBLIOGRAFIA

"Punt a la i" és un full de periodicitat mensual que informa sobre recerques ja acabades que han estat promogudes per la Fundació. Si el requadre és en blanc vol dir que la recerca no ha estat publicada i que, per tant, només es pot consultar a l'arxiu de la Fundació (de dilluns a divendres, de 8,30 a 13 i de 14,30 a 17,30 hores).

PROVENÇA, 324 PRIMER - TELÈFON (93) 458 87 00 - 08037 BARCELONA

F&P Institut Gràfic, S.A. - Dip. Legal B-8654/93